

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ PRÁVNICKÁ FAKULTA

Srovnání dokumentárního akreditivu a dokumentárního inkasa (závěrečná práce)

Zpracoval: KLECH Michal
Vyučující: Mgr. Jiří Valdhans
Učební skupina: B-PSP PRPO

OBSAH

1. Úvod.....	3
2. Základní rozbor možných plateb za realizované služby či zboží	3
3. Dokumentární akreditiv.....	4
3.1 Realizace.....	4
3.2 Právní režim	6
4. Dokumentární inkaso.....	6
4.1. Realizace.....	7
4.2 Právní režim	7
5. Srovnání dokumentárního akreditivu a dokumentárního inkasa.....	7
5.1 Dokumentární akreditiv.....	8
5.2 Dokumentární inkaso.....	8
5.3 Srovnání jednotlivých platebních systémů	9
6. Závěr	10
7. Literatura	11

1. Úvod

Za téma své závěrečné práce jsem si vybral srovnání dokumentárního akreditivu a dokumentárního inkasa. V úvodu práce bude proveden jednoduchý rozbor možných plateb, dále bude následovat jednoduchý rozbor dokumentárního akreditivu a dokumentárního inkasa. V závěru práce bude provedeno srovnání jednotlivých platebních systémů.

2. Základní rozbor možných plateb za realizované služby či zboží

Základní podmínkou hladkého průběhu transakce je bezporuchové placení zboží či služeb. Bezporuchovost závisí jak na vlastní organizaci procesu převodu finančních prostředků samotnými finančními institucemi, tak i na znalostech účastníků smlouvy.

Platební prostředky nezabezpečují jen samotnou platební funkci. Řada z nich je schopna v určité kombinaci plnit i funkce zajišťovací anebo se mohou stát samostatnými finančními nástroji sloužícími jiným než platebním účelům.

Při zvažování toho, který z platebních prostředků strany mohou použít, je nutné si uvědomit, že strany mají vždy poněkud protichůdné zájmy. Zatímco kupující chce platit co nejpozději a mít přitom jistotu, že zboží, které mu bylo dodáno plně odpovídá smlouvě, prodávající naopak chce získat finanční prostředky co nejdříve a mít současně jistotu, že když zboží odevzdá například k přepravě, má platbu zajištěnou.

Strany musí současně při volbě platebního prostředku přihlídnout i k existujícím rizikům. Obvykle i zde platí přímá úměra. Platební prostředky přinášející vyšší stupeň jistoty v celé transakci jsou i výrazně dražší. To se samozřejmě promítne do ceny celé obchodní transakce. V případech kdy se obchodní partneři znají, důvěřují si, není nutné využívat dražších služeb finančních ústavů. Naopak tam kde se neznají je vhodné využívat dražších dokumentárních typů placení.

Nejčastějšími formami realizace úhrad jsou:

- hladká platba
- dokumentární akreditiv
- dokumentární inkaso
- směnka
- šek

3. Dokumentární akreditiv

Dokumentární akreditiv představují pravidelně využívaný způsob úhrady zboží jak ve vnitrostátním, tak mezinárodním obchodě. Uzavřením smlouvy o otevření akreditivu se banka zavazuje, že poskytne osobě třetí určité plnění budou-li splněny akreditivem vymezené podmínky.

Výhodou realizace platby skrze akreditiv je vysoký stupeň jistoty o tom, že zboží bude prodávajícímu zapláceno, splní-li všechny akreditivem předepsané podmínky a současně zajišťujete kupujícímu, že výplata bude provedena až po splnění podmínek předepsaných akreditivem.

Nevýhodou je fakt, že kupující má předem vázány finanční prostředky a pokud si nezajistí před odesláním prohlídku zboží například skrze osvědčení o jakosti, množství apod., má jistotu o tom, že zásilka byla odeslána, nikoli však o tom v jakém stavu. Navíc dokumentární akreditiv je poměrně značně finančně náročnou operací, je nutné s náklady na otevření akreditivu počítat a vzhledem k tomu, že akreditiv představuje zajišťovací prostředek pro obě smluvní strany není vyloučeno i rozdělení nákladů s akreditivem spojených.

3.1 Realizace

I když existuje celá řada typů akreditivů, je možné určitý základní postup při jejich realizaci zobecnit. Celá operace probíhá v několika stupních.

1. Dochází v rámci smlouvy (kupní, o dílo apod.) k dohodě mezi stranami smlouvy (například prodávajícím a kupujícím) o placení dokumentárním akreditivem určitého typu. I když je existence kupní či jiné smlouvy fakticky základním důvodem proto, aby akreditiv existoval, po stránce právní jde o zcela samostatné, na sobě nezávislé smlouvy.
2. Zde vstupuje žadatel do jednání s bankou (vystavovatelem akreditivu) a uzavírá s ní smlouvu o otevření akreditivu (pravidelně formulářového typu). Banka se zavazuje, že otevře akreditiv a kupující souhlasí, že zaplatí bance prostředky vynaložené v souvislosti s otevřením akreditivu. Podmínky pro čerpání akreditivu bývají obvykle stanoveny v základní smlouvě mezi stranami. Pochopitelně by se jako podmínky měly přenést (je-li to ovšem akceptovatelné pro banku) i do smlouvy mezi bankou a stranou jednající o otevření akreditivu. Pokud tomu tak není, znamená to, že kupující porušil kupní smlouvu.
3. Zde banka oznamuje, buď sama nebo skrze banku v zemi prodávajícího otevření akreditivu (potvrzuje akreditiv) a podmínky spojené s jeho čerpáním. Tyto podmínky by měly odpovídat podmínkám uvedeným v kupní smlouvě
4. Dochází k odeslání zboží a přeložení požadovaných dokumentů bance. Pokud doklady odpovídají podmínkám, dochází k proplacení akreditivu. Banka musí prošetřit dokumenty v době přiměřené. Pokud dokumenty neodpovídají podmínkám, může je prodejce dodatečně opravit (pokud nedošlo k vypršení lhůty, na kterou byl akreditiv otevřen), anebo lze požádat kupujícího, aby se vzdal nároku, vyplývajícího z neshody dokumentů.
5. Jeli vše v pořádku, banka postoupí dokumenty bance vystavující akreditiv. Ta po přezkoumání dokumentů zatíží konto kupujícího a

předá mu dokumenty. Ten obvykle na jejich základě může převzít zboží od přepravce.

3.2 Právní režim

Jelikož jde o závazkový právní vztah, bude primární volba práva, která v důsledku silnějšího postavení banky bude pravidelně směřovat k právu státu sídla banky. Mezinárodně unifikovaná úprava pro dokumentární akreditivy neexistuje, nicméně v praxi se pravidelně používají Jednotná pravidla pro dokumentární akreditivy, vypracovaná Mezinárodní obchodní komorou v Paříži, a to v poslední verzi z roku 1994.

4. Dokumentární inkaso

Vývozní a dovozní dokumentární inkaso je formou platebního styku, při níž je vydání dokumentů bankou a následně i zboží obvykle přepravcem, podmíněno zaplacením příslušné částky, akceptací směnky, případně i splnění dalších podmínek.

Použití dokumentárního inkasa vyžaduje vedle nutnosti existence sítě finančních institucí i existence důvěryhodného speditéra. V případě použití dokumentárního inkasa existuje riziko nepřevzetí zboží. V praxi bývá odstraňováno buďto některou z forem zajištění (bankovní záruka nebo pojištění rizika nepřevzetí), anebo kombinací s platbou předem do výše dopravních a skladovacích nákladů.

Dokumentární inkaso se v praxi objevuje ve dvou formách:

1. Vydávání dokumentů proti placení inkasní částky. V tom případě je banka oprávněna vydat inkasní dokumenty proti okamžitému zaplacení.
2. Vydání dokumentů proti akceptaci směnky vystavené dodavatelem na odběratele. Předkládající banka vydává dokumenty kupujícímu

proti jeho akceptaci směnky, která je pravidelně splatná 30-180 dní po vidění nebo má fixní splatnost.

4.1. Realizace

Podstata dokumentárního inkasa spočívá v tom, že vývozce zasílá zboží speditérovi k dispozici zahraniční banky (případně přímo na adresu zahraniční banky po jejím předchozím souhlasu). Vysílající bance jsou předány potřebné dokumenty (např. faktura, dopravní doklad, pojistka, osvědčení o původu zboží) společně s inkasním příkazem. Tato banka zašle dokumenty s instrukcemi zahraniční inkasní bance. Tato následně informuje kupujícího o podmínkách vydání. Po zaplacení či akceptaci směnky obdrží kupující dokumenty. Inkasní banka poukáže příslušnou částku vysílající bance, která ji připíše na účet vývozce. Zboží je následně vydáno kupujícímu proti předložení dokumentů.

4.2 Právní režim

Stejně jako v případě dokumentárního akreditivu, i zde platí tvrzení o prioritě volby práva, směřující v důsledku silnějšího postavení banky a využívání formulářových smluv zpravidla k právu státu sídla banky. Vyloučeno samozřejmě není ani jiné řešení. Na mezinárodní úrovni není žádná přímá či kolizní unifikovaná úprava dopadající výlučně na dokumentární inkasa. Mezinárodní obchodní komora v Paříži nicméně vypracovala Jednotná pravidla pro inkasa, která se mezi bankovními domy těší velké vážnosti a jsou široce využívána.

5. Srovnání dokumentárního akreditivu a dokumentárního inkasa

5.1 Dokumentární akreditiv

Akreditiv představuje závazek banky poskytnout osobě uvedené v akreditivu (zejména exportérovi) peněžní plnění stanovené podmínkami akreditivu, pokud tato osoba bance předloží akreditivem požadované listiny (o druzích dokumentů v mezinárodním obchodě bylo pojednáno výše).

Výhodou pro dodavatele je především jistota, že mu bude zaplaceno, pokud sám splní své smluvní povinnosti. Závazek zaplatit navíc nese banka, tedy subjekt, u kterého se předpokládá dostatečná platební schopnost. Výhodou pro odběratele je skutečnost, že nebude zaplaceno dříve, než zboží bude dodáno řádně dle smlouvy.

Nejvýraznější **nevýhodou** dokumentárního akreditivu jsou vysoké náklady na jeho zřízení a realizaci, neboť banky zpravidla každou akreditivní operaci účtují zvlášť. Dále je při sjednávání akreditivu nutno věnovat velkou pečlivost tomu, aby dokumenty požadované v akreditivu byly stejné jako dokumenty požadované samotnou smlouvou mezi dovozcem a odběratelem.

5.2 Dokumentární inkaso

Představuje v mezinárodním obchodě poměrně častou platební podmínku. Jeho použití skýtá stranám podobné jistoty jako dokumentární akreditiv, je ovšem výhodnější pro kupujícího, a také bývá levnější než akreditiv. Smlouva o dokumentárním inkasu představuje závazek banky vydat třetí osobě (kupujícímu) dokumenty opravňující ji nakládat se zbožím nebo jiné doklady, bude-li při jejich vydání zaplacena určitá peněžní částka nebo proveden jiný inkasní úkon.

Výhodou dokumentárního inkasa je kdy dodavatel zašle odběrateli zboží, nicméně neposkytne mu ihned dokumenty opravňující zboží převzít a dále s ním nakládat. Tyto dokumenty jsou dány k dispozici bance, která je pověřena vydat je odběrateli až poté, co ten zaplatí smluvenou cenu, případně provede jiný právní úkon. Poté co odběratel zaplatí a obdrží

patřičné dokumenty, může je uplatnit u osoby, která je povinna mu zboží vydat.

Také inkaso skýtá jisté **nevýhody** neřeší riziko, že by se odběratel rozhodl zboží vůbec nepřevzít a nezaplatit. Toto riziko se ovšem dá eliminovat vhodným pojištěním, případně akontací ve výši nákladů spojených s nepřevzetím zboží a jeho vrácením.

5.3 Srovnání jednotlivých platebních systémů

Dokumentární inkaso

Výhody

- jde o levnější produkt než dokumentární akreditiv
- neváže finanční prostředky kupujícího do okamžiku úhrady
- prodávající má jistotu, že zboží bude kupujícímu vydáno až po splnění inkasních podmínek
- v případě využití směnky představuje soudně vymahatelný závazek dlužníka

Nevýhody

- není zde řešeno nezaplacení a následné nepřevzetí zboží

Dokumentární akreditiv

Výhody

- eliminuje rizika jak pro dodavatele, tak pro odběratele kdy příjemce akreditivu má jistotu, že dostane zaplacení a příkazce, že po zaplacení obdrží zboží
- kupující může vhodnou volbou podmínek akreditivu a akreditivních dokladů zajistit optimální plnění kontraktu, zabezpečit si kontrolu nad pohybem zboží i jeho kvalitu

Nevýhody

- náklady na zřízení vlastního dokumentárního akreditivu

- vyhotovení dokumentů dokumentárního akreditivu tak, aby se nelišily s podmínkami čerpání uvedených v kupní smlouvě (např. při prodeji zboží)

6. Závěr

Každý z těchto platebních systémů má své výhody a své slabiny. Nelze jednoznačně říci, který systém platby je výhodnější, vždy záleží na konkrétní situaci, kdy je nutné brát v úvahu znalost jednotlivých účastníků obchodu, zkušenosti se vzájemného obchodu, ale také požadavky na rychlosti, pružnosti a samotné jistoty zaplacení ceny.

7. Literatura

1. Rozehnalová Naděžda: Právo mezinárodního obchodu, Masarykova univerzita Brno, 2001
2. Rozehnalová N., Sehnalem D., Střelec K., Valdhans J.: Mezinárodní obchodní transakce, Brno 2004
3. Internetové stránky